

Asia: VNS 9/2024 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko. Teema: mm. Asevelvollisuus, paikallispuolustuksen kehittäminen, vapaaehtoinen maanpuolustus sekä maanpuolustustahto

1. Puolustusselonteosta yleisesti

Puolustusselonteko on perusteellisesti laadittu ja kokonaisuus on hyvä. Selonteon tiivistelmässä on hyvin kuvattu keskeiset linjaukset, jatkumo ja muuttunut toimintaympäristö. Toimintaympäristö on murroksessa, jonka heijastusvaikutukset eivät ole positiivisia. Suomen Natoon integroitumisen lisäkustannukset saavutettavaan hyötyyn nähden ovat Reserviläisliiton näkemyksen mukaan suuremmat kuin olemalla liittoutumaton kansakunta. Myös Ukrainan tukeminen on Suomen etu.

Selonteossa on tuotu laajasti esille maanpuolustustahdon merkitys, pitkäjänteinen ja johdonmukainen asevelvollisuuden kehittäminen, liittoutumiseen liittyviä asiakokonaisuuksia, kuten asevelvollisten käyttö kaikissa eri tehtävissä, taloudellisten resurssien sekä infrastruktuurin merkitys kokonaismaanpuolustuksessa.

Haasteeksi muodostunee kaikkien selonteossa esitettyjen toimenpiteiden vaatimat resurssit ja aikataulutus. On ensiarvoisen tärkeää, että puolustusselonteko on ylivaalikautinen pitkäjänteisen ja johdonmukaisen toteutuksen mahdollistamiseksi aina 2030-luvulle saakka. Talouteen liittyvät linjaukset ovat perusteltuja. Selonteossa on huomioitu myös mahdollisuudet hyödyntää Naton yhteisrahoitusta, DCA-sopimusta sekä EU:n monivuotista rahoitusta. Yhdysvaltain kanssa laaditun DCA-sopimuksen osalta on varmistettava, että siihen ovat molemmat osapuolet sitoutuneita jatkossakin tarvittaessa yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa.

Edellä esitetyt asiakokonaisuudet asettavat haasteita selonteon toteuttamiselle ja aikataululle nähtävissä olevassa valtiontalouden tilanteessa. Ylläpidettäviä ja kehitettäviä asioita on paljon. Resurssien selkeä priorisointi ja aikataulutus ovat erittäin tärkeitä selonteossa esitettyjen asioiden käytännön toteuttamiselle. Selonteossa ei ole esitetty mitään kustannuslaskelmia suunnitellusta toteutuksesta esimerkiksi esitetyllä nelijaolla. Selonteossa todetaan, että yksityiskohtaiset rahoituspäätökset tehdään osana julkisen talouden suunnitelmaa sekä talousarvioesitysten laatimista.

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA

2. Asevelvollisuus ja henkilöstön käyttö

Selonteon mukaan asevelvollisuusjärjestelmä tuottaa jatkossakin laaja-alaisen, osaavan ja toimintakykyisen reservin, jolla mahdollistetaan koko maan puolustaminen myös liittokunnan jäsenenä. Asevelvollisuudella ja vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella on reservin toimintakyvyn varmistamisen lisäksi suuri merkitys Puolustusvoimien palkatun henkilöstön rekrytoinnissa.

Liiton näkemyksen mukaan asevelvollisuuden kehittämisen lähtökohtana tulee olla yleinen asevelvollisuus. Tultaessa 2030-luvulle on varmistettava toimintakykyisen ja riittävän kokoisen reservin määrä sodan ajan joukkoihin. Tämä vaatii muun muassa sitä, että palveluksen suorittaa nykyistä suurempi osa ikäluokasta. Lisäksi on mahdollistettava pidempi reservissä ja sodan ajan joukoissa oloaika sitoutumis- ja toimintakykyisille reserviläisille. Syntyneet ”umpiperät” olisi syytä poistaa mahdollistaen myös vartuneemmalla iällä ei-asevelvollisen kouluttautuminen reserviläiseksi, työnimellä ”siviilistä reserviläiseksi”.

Pienenevien ikäluokkien myötä kyseeseen voi tulla asevelvollisuuden laajentaminen nykyisestä, mutta vasta 2030-luvun puolivälin tienoilla. Nyt käynnistetyt tai suunnitellut toimenpiteet on syytä saattaa loppuun ja keskittyä kehittämään muun muassa varusmiespalveluksen ja naisten vapaaehtoisen asepalveluksen houkuttelevuutta, hyväksi luettavuutta ja etuisuuksien kehittämistä.

Puolustusvoimat on yhteistyössä maanpuolustusjärjestöjen kanssa laatinut suunnitelman asevelvollisten koulutuksen kehittämistoimenpiteiksi, mikä käsittää toimenpiteitä ennen palveluksen alkua, palveluksen aikana ja reservissä. Suunnitelmassa on huomioitu hyvin selonteon keskeisimmät linjaukset asevelvollisuuden kehittämiseksi puolustushallinnon ja maanpuolustusjärjestöjen osalta. Vastaavatyypistä suunnitelmaa tulisi edellyttää myös siviilipalveluksen kehittämiseksi vastaamaan kokonaisturvallisuuden ja kokonaisuusmaanpuolustuksen tarpeita tarvittavine lakimuutoksineen.

Selonteon kirjaus henkilöstöstä ja sen käytettävyydestä sekä harjoitustoiminnasta ovat perusteltuja. Myös asevelvollisten käyttöä nykyistä laajemmin tullaan edistämään, mikä on perusteltua. Palkatun henkilökunnan määrän lisäämisen ohella on huomioitava reserviläisten osaamisen hyödyntäminen ja heidän käytettävyytensä henkilövajeen parantamiseksi antamalla muun muassa aikaisempaa enemmän vastuuta reservin joukkojen harjoitustoiminnasta ja kansainvälisistä tehtävistä. Selonteossa esitetyn henkilöstömäärän lisääminen ilman, että hyödynnetään reserviläisiä ei ole käytännössä mahdollista.

Asevelvollisuuden aikana hankitulla osaamisella on käyttöä myös muissa yhteiskunnan toimintakykyä uhkaavissa kriiseissä. Reservin osaamista ja toimintakykyä pidetään yllä Puolustusvoimien kertausharjoituksilla ja vapaaehtoisilla harjoituksilla, Maanpuolustus-koulutusyhdistyksen laajalla koulustoitinnalla sekä reserviläisjärjestöjen monipuolisella toiminnalla. Kertausharjoitusten määrä on pystyttävä pitämään vähintään 30 000 harjoitukseen määrättyssä reserviläisessä vuosittain.

Selonteossa käsitellään kutsuntajärjestelmäämme ja sen uudistamista. Eri toimijoiden on sitouduttava kokonaismaanpuolustuksen, asevelvollisuuden ja maanpuolustusvelvollisuuden kehittämiseen (mm. STM, OKM, TEM). Näistä kustannuksista ei ole mainintoja, mutta ne tulevat konkretisoitumaan hallinnonalojen budjettineuvotteluissa. Liitto painottaa, että kyseessä ei ole vain puolustushallinnon asia, vaan asevelvollisuuden, siviilipalveluksen ja kokonaismaanpuolustuksen kehittämiseen ja rahoittamiseen pitää muidenkin hallinnonalojen osallistua aktiivisesti. On valvottava parlamentaarisesti, että kukin taho edistää asioita selonteon ja hallitusohjelmien mukaisesti.

Kokonaismaanpuolustuksen ja kokonaisturvallisuuden kehittäminen edellyttää konkreettisesti varaamisrekisterin luomista vastaavalla tavalla, kuten Puolustusvoimat ovat tehneet sodan ajan joukkojen osalta. Tämän puute näkyi selkeästi muun muassa Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa, jossa kukin viranomainen toi esille lisähenkilöstön tarpeellisuuden kriisitilanteessa, muttei sitä, miten se oikeasti toteutetaan.

Selonteossa todetaan, että asevelvollisten kouluttamiseen kohdennetaan tulostavoitteiden edellyttämät resurssit ja rahoituksen raameissa kehitetään palvelussuhteita ja etuisuuksia. Asevelvollisuuteen ja vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvät asiat ovat kannatettavia, joskin niitä on käsitelty ilman konkreettisia resurssitarpeita, esim. "asevelvollisten taloudellisten etuisuuksien kehittämistä jatketaan". Resurssointi jää avoimeksi aiemmin esitetyistä syistä. Tällä on myös suora vaikutus maanpuolustustahtoon.

Asevelvollisten käytön osalta oli lausuntokierroksella lakiesitys laiksi Puolustusvoimista (HE 6/2025). Esityksellä varmistetaan asevelvollisten osalta käytännössä nykytilan säilyttäminen 62 § ja 78 §:iin tehdyillä perustelluilla tarkennuksilla. Muotoilu vastaa lain 2 §:n ensimmäisen momentin mukaista Puolustusvoimien päätehtävää. Lakiesityksestä ei avaudu tai ei ainakaan käsitellä selkeästi asevelvollisten näkökulmasta 2 §:n toisen momentin mukaista tehtävää. Esityksessä mainitaan tosin osallistumisesta Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään.

Jatkon kannalta on keskeistä se, että milloin tulevat käsiteltäväksi Suomen alueen ulkopuolella Naton viitekehyksessä toteutettavat tehtävät, joihin todennäköisesti tultaneen käyttämään kantahenkilökunnan lisäksi myös reserviläisiä. Tämä koskee erityisesti maavoimien joukkoja. Esityksessä todetaan, että henkilöstön ja asevelvollisten asemaa tarkastellaan erillisessä hankkeessa. Liitolla ei ole tietoa kyseisestä hankkeesta, mutta liiton osaaminen on käytettävissä tähän hankkeeseen. On ensiarvoinen tärkeää, että liitto on mukana lainsäädäntötyössä.

3. Paikallispuolustuksen kehittäminen

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetila -raportti ja sen suositusten käyttöönotto vaikuttavat jatkon osalta tuleviin toimenpiteisiin, aikatauluihin sekä tarvittaviin resursseihin. Liitto on ollut mukana valmistelemaan esitystä vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilasta. Vapaaehtoisella maanpuolustuksella on todettu olevan merkitystä, joten on myös suotavaa, että siihen myös kohdennetaan resursseja nykyistä enemmän.

Puolustusministeriön maaliskuussa julkaisemassa raportissa mainitut esitykset Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kasvavasta roolista erityisesti paikallisjoukkojen kouluttajana ovat kannatettavia. On tärkeää, että sille varmistetaan pitkäjännitteisesti laajentuvien tehtävien edellyttämät taloudelliset resurssit.

Selonteossa esitetyt maapuolen materiaalihankinnat ovat mittavat. Yksittäisen taistelijan varustuksen osalta on syytä toimeenpanna hallitusohjelman kirjaus verovähennysoikeuden hyödyntämiseksi niiden varusteiden osalta, mitkä ovat yhteensopivia Puolustusvoimien materiaalin kanssa, esim. luotiliivit. Kustannusvaikutuksiltaan tämä on pieni kulu valtiolle, mutta sillä on maanpuolustustahtoa kohottava vaikutus ja hankintojen suuntautuessa kotimaahan on sillä myös työllistävä vaikutus.

4. Vapaaehtoinen maanpuolustus

Vapaaehtoinen maanpuolustus nähdään selonteossa keskeisenä voimavarana, jolla on maanpuolustustahtoa kohottava vaikutus. Vapaaehtoisella maanpuolustustyöllä on koulutuksen lisäksi merkittävä rooli mm. reserviläisten toimintakyvyn ja ampumataidon ylläpitämisessä sekä maanpuolustustahdon vahvistamisessa. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset on varmistettava.

Käytännössä tämä tarkoittaa muun muassa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen resurssien sekä koko maan kattavan ampumarataverkoston varmistamista. Hallitusohjelman mukaisesti on jatkettava konkreettisia toimenpiteitä ampumarataverkoston kehittämiseksi.

Puolustusvaliokunnan ansiokkaista toimenpiteistä ja hallitusohjelman linjauksista huolimatta tilanne on parin viime vuoden aikana huonontunut entisestään. Liitteenä on liittojen lausunto Ympäristöministeriön valmistelemasta hallituksen lakiesityksestä, jonka ”tyrmäsivät” sekä ammunneharrastajat että ympäristöasioista vastaavat viranomaiset samoilla perusteilla, mutta eri näkökulmista. Tämä kuvaa hyvin ampumaratojen toimintaan liittyviä haasteisiin, jotka tuotiin esille myös Valtioneuvoston selvityksessä vuodelta 2022, joskin silotellusti. Kokonaisvastuu tulee siirtää sisäministeriölle ja ministeriöiden tulee tehdä kiinteämpää yhteistyötä asian eteenpäin viemiseksi.

Liiton saama valtioapu on ollut vuositasolla 32 000 euroa ennen vuotta 2022. Se korotettiin 82 000 euroon vuosille 2022–2026. Toiminnan volyymin kasvaessa ja liiton toiminnan lisääntyminen käynnistyneessä Naton kansainvälisessä reserviläistoiminnassa edellyttävät liiton valtionavun tason nostoa vuositasolla noin 200 000 euroon. Toiminnalle on Puolustusvoimien hyväksyntä ja tuki.

5. Maanpuolustustahto

Maanpuolustustahdosta on useita mainintoja selonteossa. Maanpuolustustahdon ylläpitämiseksi ja tutkimiseksi on tehtävä toimenpiteitä, jotta maanpuolustustahtoa kyetään ylläpitämään tulevaisuudessakin korkealla tasolla. Maanpuolustustahdon tasoa ja viimeaikojen osin yhteiskunnallisesti eriytynyttä kehitystä on tarpeen seurata erityisen tarkasti sekä tukea

maanpuolustustahdon ylläpitoa yhteiskunnassamme muun muassa vapaaehtoisjärjestötoiminnan kautta.

Selonteossa maanpuolustustahtoa ei erikseen määritellä tai kuvata, mistä se muodostuu. Maanpuolustustahtoon vaikuttavia tekijöitä tulisi tutkia ja sen perusteella tulisi käynnistää toimenpiteitä sen vahvistamiseksi. Yksittäiset kyselyt eivät välttämättä anna oikeaa kuvaa maanpuolustustahdosta, koska se on yleinen käsite, vaihdellen ikäryhmittäin ja se ei sellaisenaan konkretisoidu yksilön toimintaan. Reservistä eroamiset, palveluksen suorittaneiden määrä ikäluokasta tai yhteiskunnan polarisoituminen haastavat yhä enemmän maanpuolustustahtoa.

6. Kansainvälinen toiminta

Asevelvollisten nykyistä laajempi käyttö kansainvälisissä tehtävissä tulevaisuudessa on tärkeää. Naton rauhanajan ja eri organisaatioiden johtamiin kriisinhallintaoperaatioihin päätökset tehdään aina erikseen. Selonteossa on todettu, että resurssit voivat aiheuttaa muutoksia painotuksiin. Kansainvälisiin tehtäviin osallistuvalla asevelvollisella tulee olla asianmukainen ja kyseisen tehtävän vaativuuden edellyttämä koulutus ja varustus.

Reserviläisiä on jo käytetty Naton rauhan ajan yhteisen puolustuksen meri- ja ilmavoimien tehtävissä. Lisäksi reserviläisiä ollaan lähettämässä jo komentorakenteen tehtäviin. Hakijoita oli runsaasti. Upseerien osalta on tarkistettava määräaikaisen reserviupseerin (MARU) tehtävään määräämiseen liittyvää asetusta siten, että se mahdollistaa myös reservin majurin lähettämisen komentorakenteen tehtäviin. Määräaikaisia aliupseeritehtäviä on myös tarjottava reserviläisille, joilla tehtäviin tarvittava osaaminen.

Kansainvälisiin tehtäviin valmistautuminen on pitkäaikainen ja vaativa tehtävä, joka vaatii koulutusjärjestelmän ja palvelusehtojen selkeyttämistä. Lähtökohtaisesti reserviläisiä voidaan ja pitää tulevaisuudessa käyttää monipuolisiin ja vaativiin kansainvälisiin tehtäviin. Naton yhteisen puolustuksen ja muihin kansainvälisiin tehtäviin osallistumisen ehtojen on oltava selkeitä. Ehdot tulee olla operaatioissa vastaavat kuin kantahenkilökunnallakin perustuen vapaaehtoisuuteen. Sen jälkeen, kun sitoumus on allekirjoitettu, on se velvoittavaa.

Se, miten tulevat joukot muodostetaan, vaikuttaa oleellisesti henkilöstöön, asevelvollisuuteen ja resursointitarpeisiin. Reserviläisten laajemman käytön osalta keskeistä on Naton maakomponentin joukkorakenteen tehtävien vaatimat ratkaisut. Näistä keskeisiä ovat mm. palvelussuhteen ehdot koulutuksen, valmiudessa olon ja varsinaisen tehtävän aikana sekä palvelussuhteen jälkeinen tuki. Tällä hetkellä on vielä sopimatta mikä taho edustaa reserviläisiä kv-ehdoista sovittaessa ja millainen on näiden ehtojen neuvottelujärjestelmä. Liiton osaaminen on käytettävissä reserviläisten palvelusehdoista käytävissä keskusteluissa.

On myös selvitettävä ja mahdollistettava reserviläisten lyhytaikaiset, määräaikaiset palvelussuhteet Puolustusvoimiin mm. reserviläisjohtajien oman sodan ajan joukon harjoituksien suunnittelussa ja toteuttamisessa tai heidän osallistuessa opiskelijoina Naton järjestämille kursseille. Selvityksen

yhteydessä on huomioitava mahdolliset tarpeet löytää ratkaisuita asevelvollisuuteen liittyvän lainsäädännön asettamiin rajoituksiin suunnittelun, toimivallan ja päätöksenteon osalta.

Keskeisillä reserviläisjärjestöillä on omien, vakiintuneiden kansainvälisten suhteiden ansiosta myös iso rooli kansainvälisessä toiminnassa, jonka avulla mahdollistetaan suomalaisille reserviläisille koulutusta ja harjoittelua kansainvälisessä ympäristössä sekä tehdään suomalaista reserviin perustuvaa puolustusratkaisua ja kokonaisturvallisuusratkaisumme tunnetuksi.

7. Yhteenveto

Selonteon jalkauttaminen ja sen vaatimat jatkotoimet tulevat vaatimaan kattavaa yhteistyötä eri valtionhallinnon ja kokonaismaanpuolustuksen toimijoiden kanssa sekä kansainvälisessä viitekehityksessä.

Liitto toivoo, että jatkovalmisteluihin ja eri työryhmiin otetaan mukaan liiton edustus antamaan panoksen selonteossa esitettyihin, erityisesti asevelvollisia koskeviin kokonaisuuksiin. Lainsäädäntöuudistusten keskeinen asia on varmistaa henkilöstön osallistuminen Naton eri tehtäviin. Ainakin yhteispohjoismaisessa toiminnassa toimivaltuuksien ja käytäntöjen olisi hyvä olla yhdenmukaisia.

Yhteenvetona voidaan todeta, että selonteon toteutuminen on pitkälti sidoksissa taloudellisiin resursseihin ja kuinka paljon yhteiskunta on valmis sijoittamaan turvallisuuteen. Rahoituksen tason varmistuessa selontekoa tulee tarkastella resurssipohjaisesti talousarvioesityksiin liittyen.

LIITE Lausunto Ympäristöministeriön lakiesitykseen

Kari Salminen
Puheenjohtaja
Reserviläisliitto ry

Minna Nenonen
Toiminnanjohtaja
Reserviläisliitto ry

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA

RESERVISSÄ – KAIKEN VARALTA